Vilt Tibor

Néray Katalin

Vilt Tibor „Előrelépések és visszacsatolások" alcímű tihanyi kiállítása már elnevezésében is utal arra, hogy nem szokványos életmű-kiállítással állunk szemben, hanem egy bevallottan önkényes pályaképpel. A válogatás önkényessége nem jelenti azt, hogy a kialakuló kép nem hűséges, hiszen éppen a belső logikai hitelesség kedvéért maradtak ki egyes művek és kerültek középpontba mások.

A kiindulópont a művész mai tevékenysége volt, ennek gyökereit, kezdeményeit, abbahagyott, majd újra folytatott vonulatait igyekeztünk feltárni. A Vilt Tibor korábbi munkáiban fellelhető előrelépéseket és mai alkotásainak szellemi visszacsatolásait követve az életmű intellektuális egysége a stiláris változásokra is meggyőző magyarázatot ad.

kiválasztottam a szobrász négy munkáját (köztük egy öt darabból álló sorozatot), melyekről úgy érzem, az életmű egy-egy szakaszának jellemző, sőt kiemelkedő darabjai, és elemzésükkel érinteni lehet Vilt Tibor munkásságának valamennyi lényeges plasztikai problémáját is.

A négy mű: az 1949-ből való Ketrec, az az 1954-es Nő virággal, az 1973-as Változatok és az 1973 végi Oszlop.

A Ketrec Vilt fanyar, drámai, háború utáni periódusának főműve. A kompozíciónak adhatunk aktuális, háborús, antifasiszta tartalmi jelentést is (koncentrációs táborok, börtönök lakói), mint ilyen is maradandó alkotás. A napi politikai értelmezésen túl azonban hordoz egy sokkal általánosabb, örökérvényű mondanivalót is, az ember és az őt körülvevő, bezáró

1

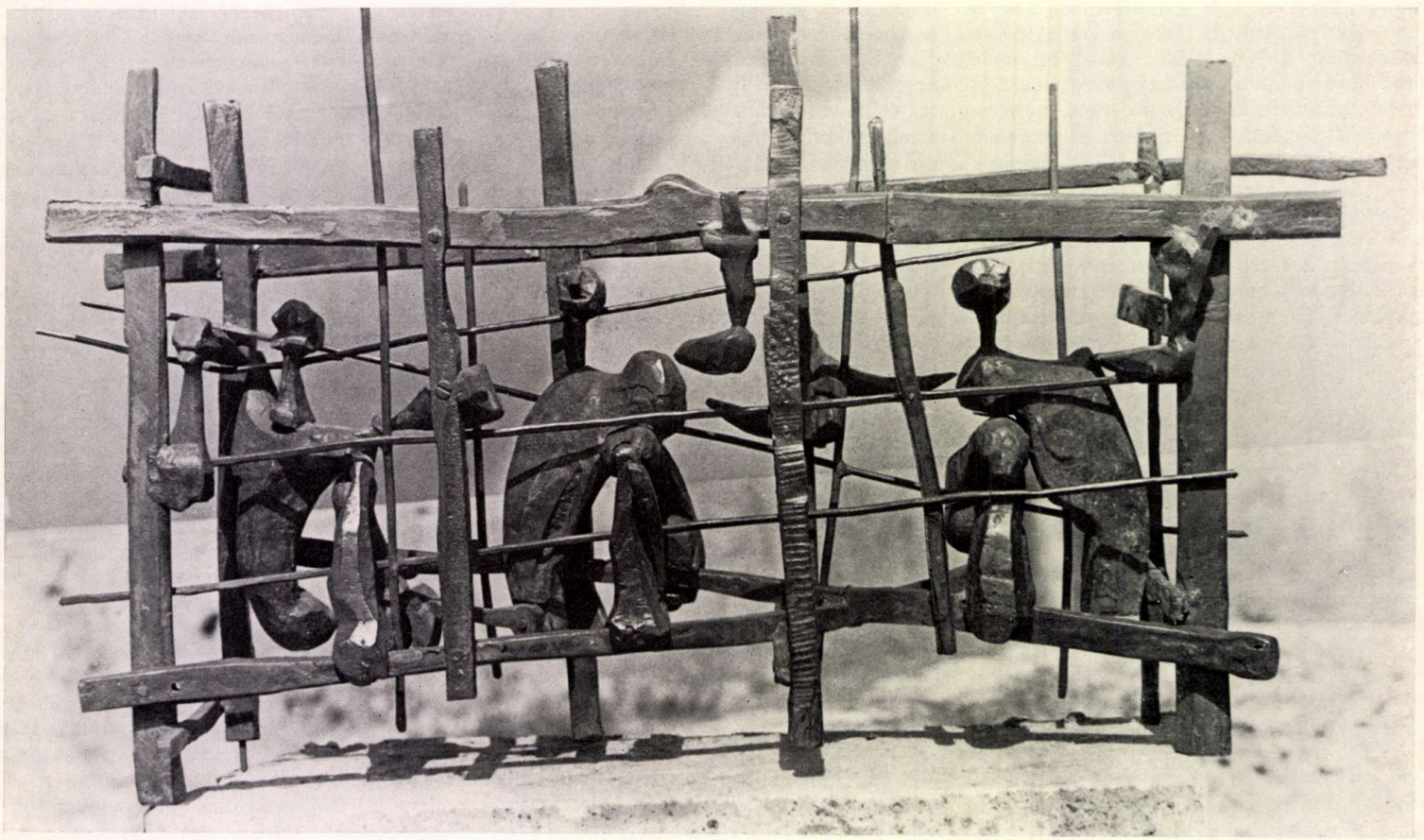

A katalógus készítése során Kass János segítségével fedeztük fel a magunk számára Mózer Zoltán fiatal fotóst, civilben a Képző- és Iparművészeti Gimnázium magyar tanárát, aki hallatlan ösztönös ráérzéssel nem egyszerűen jó képeket készített Vilt szobrairól (bár ez sem könnyű), hanem képes volt közvetíteni a művek atmoszféráját is. Ezt igen egyszerű eszközökkel érte el: egzakt műtárgy-felvételek helyett szituációkban fényképezte a szobrokat.

A képeket nézegetve ugyancsak önkényesen

világ intellektuális-fizikai konfliktusát. A cselekvésképtelenség és korlátozottság tehetetlen dühét a figurák érzékeny mintázásával és a nagyon is rájuk szabott ketrec geometrikus rendjével is fokozza. A figurák természetesen megkísérlik feszegetni ketrecüket, vésztjósló gubbasztásuk magában rejti a robbanás lehetőségét, bármelyik pillanatban szétfeszíthetik keretüket. A motívum Viltnek egy későbbi, 1966-os Fal c. kisbronzában is visszatér, ott egy tömör falba zárt figura birkózik a léttel és feszíti szét maga körül az anyagot.

1. Vilt Tibor: Ketrec, 1949 (fotó: Mózer)
2. Vilt Tibor: Nő virággal, részlet, 1954 (fotó: Mózer)
3. Vilt Tibor: Nő virággal, 1954 (fotó: Mózer)
4. Vilt Tibor: Orfeusz, 1965 (fotó: Mózer)

2

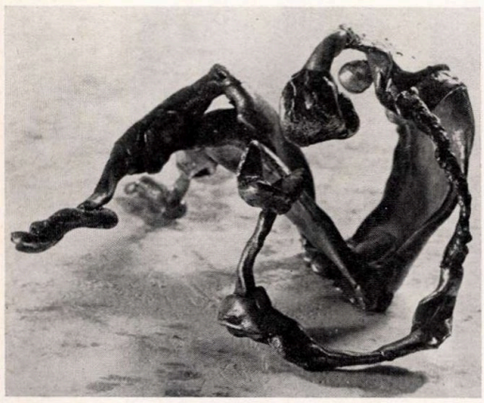

3

4

A Nő virággal az expresszionista Vilt egyik legkülönösebb munkája. A téma, a virágot tartó nő, banális lenne, ha nem ezen az érzelmi hőfokon ábrázolná a művész. A szenvedélyesen csavarodó nő és a szenvedélyesen tekergő virág szimbiózisa annyira szerves, hogy a szobor címét nyugodtan Virág nővel-re lehetne változtatni, annyira nincs kettejük között semmiféle hierarchia. A virág a nő karjának természetes folytatása, belőle nő ki, teljességgel antropomorf; a nő kitekert pózában pedig inkább emlékeztet a természet vegetációjára.

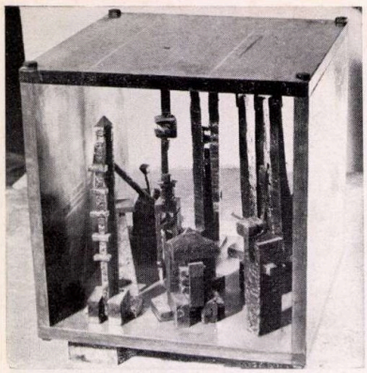

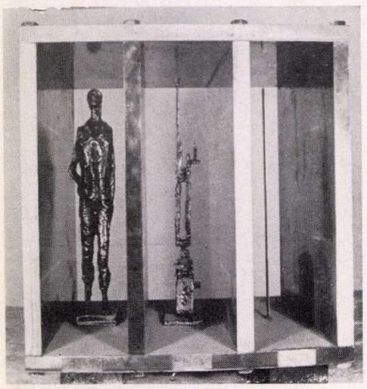

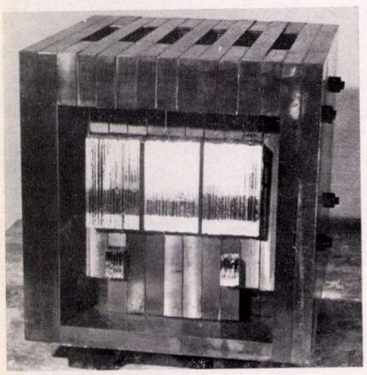

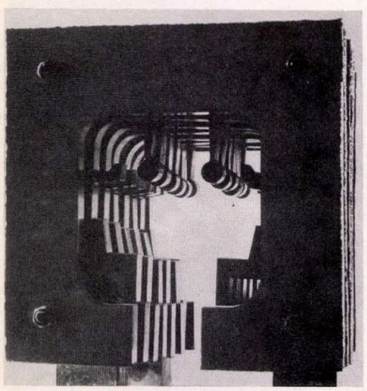

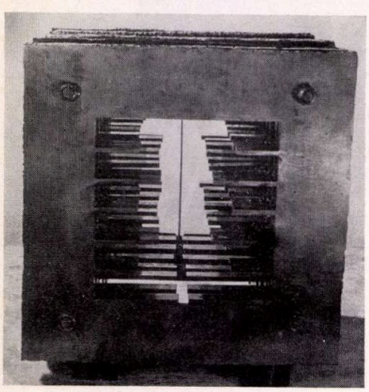

Vilt Tibornak a II. Nemzetközi Kisplasztikai Biennáléra készített díjnyertes sorozata, a Változatok, tulajdonképpen önéletrajz öt acélkockában elbeszélve. Az öt harminc centiméteres kockában öt téma, ötféle megoldás, ötféle kísérlet rejlik. Vilt a hatvanas években hallatlan tartalmi-morális erejű kisbronzairól áttért a nem kevésbé erőteljes, de ezúttal a tartalmi feszültség helyett szerkezeti és anyagban elbeszélt drámát hordozó kisplasztikáira. Vizsgálódásaiba most már nem csupán az arisztokratikus bronzot vonta be, hanem a XX. századi építészet anyagait, a betont, az acélt és az üveget is. A Változatok egyik darabja összefoglalja, vitrinbe teszi korábbi korszakának legjobb kisplasztikáit, összezsúfolva és hevenyészve, mintha ezt mondaná: ez volt eddig. A művész állásfoglalása, döntése egyértelmű, nem az eddigi életművet tagadja meg, csak a maga helyére teszi, lezárja azt.

Ha még kétségünk lenne szándéka felől, nyomban eloszlatja a sorozat másik darabja. Az acélkockát három részre osztotta Vilt, benne három szobor, egy expresszionista férfialak, egy tektonikus szerkezet és egy sima acélrúd. Alatta három évszám: 1943, 1963, 1973. A szellemes szoborban nem csupán öngúny rejlik, hanem a megtett út halálosan komoly felmérése is. Vilt érdeklődése a mintázás klasszikus formája helyett a tudomány és a technika, a fizika és a biológia felé fordult, az ember és az anyag külsődleges állapotának rögzítése helyett az anyag legbensőbb titkai felé. A sorozat három másik darabja ezt az ipari vonzódást, az üveg és az acél szerkezetének szépségét fedezi fel.

Sajnos Vilt Tibornak kevés alkalma van arra, hogy nagyvonalú elgondolásait anyagban is kivitelezhesse, ezért választotta kísérletei és modelljei anyagául a hungarocellt, ezt a jellegzetesen mai műanyagot, mely rendkívül könnyen kezelhető, és a majdani plasztika illúzióját is éreztetni tudja. Az Oszlop talán egyszer a beremendi cementmű elé vagy más ipari tájba kerülhet. A betonhasáb és az üregeiben egymást taszító-vonzó mágneses acélgolyók sok variációját elkészítette, jó lenne, ha a kitűnő terv nem csak terv maradna.

A kiállításon a belépés előtt Vilt 1929-es zárt, titokzatos fa Önarcképe fogadja a látogatót. Az első terem közepén az 1972-ből való vas Fej áll. Ez is önarckép, sőt a kiállítást megnyitó kitűnő fizikus, Marx György szerint ez az igazi, mert nyitott, kész minden új befogadására.

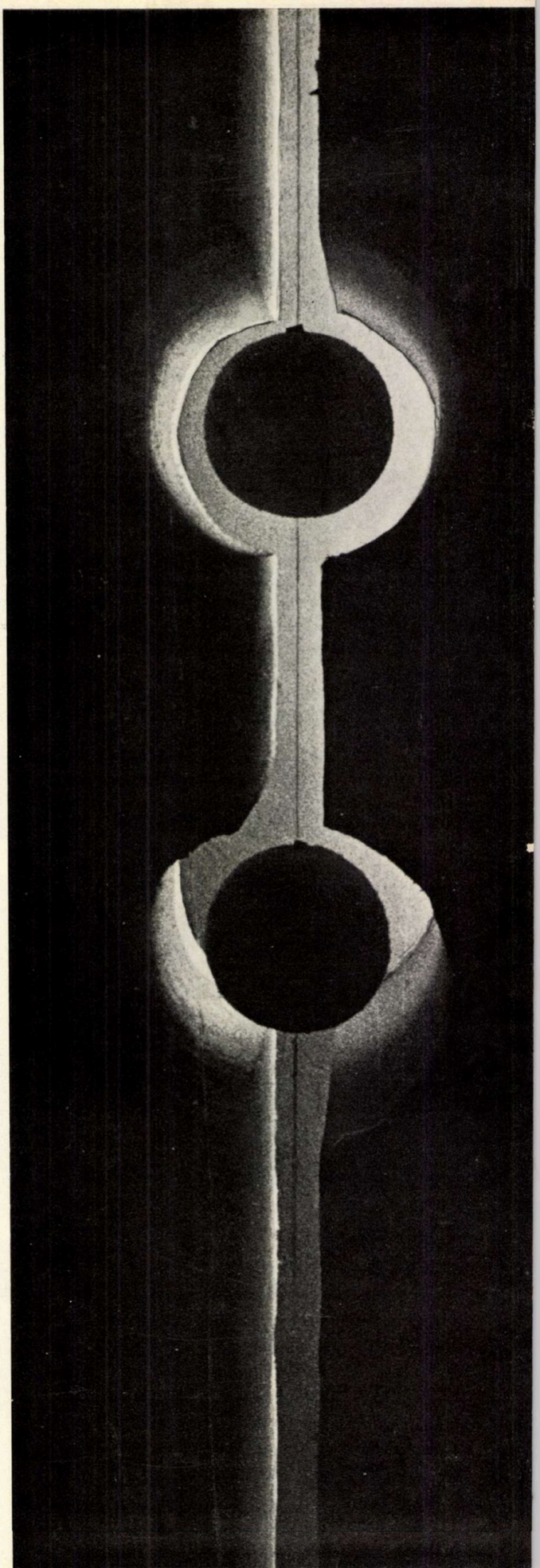

Vilt Tibor: Plasztika I—V., 1973 (fotó: Mózer)
Vilt Tibor: Oszlop I., 1973 (fotó: Mózer)